

Учітесь, читайте, і гуржоту научайтесь, і свого не цурайтесь. / Т. Шевченко /

ДЖЕРЕЛО

№ 21-23
(1133-1135)
Червень
2023 року

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА

Видається
з грудня
1993 року

Фестиваль педагогічних інновацій освітян Дніпропетровщини «EDU_FEST Dnipro – 2023»

Для стимулювання творчого, інтелектуального, духовного розвитку та задоволення потреби у професійній самореалізації працівників освітянської галузі Дніпровська академія неперервної освіти протягом березня-червня 2023 року організувала і провела Фестиваль педагогічних інновацій освітян Дніпропетровщини «EDU_FEST Dnipro – 2023».

На конкурс надійшли 663 роботи за 19 номінаціями. Із них – 232 переможців: дипломанти I ступеня – 42 роботи; дипломанти II ступеня – 80 робіт; дипломанти III ступеня – 110 робіт.

За номінаціями:

1. «Використання кращих практик проектно-дослідницької діяльності – шлях до ефективного та якісного формування творчої особистості молодшого школяра у змісті Нової української школи» – долучилося 154 учасника, із них 50 – стали переможцями.

2. «Професійний стандарт керівника закладу дошкільної освіти. Формування здоров'язбережної компетентності в управлінській діяльності» – 10 учасників, 3 переможці.

3 «Реалізація освітнього процесу в закладах дошкільної освіти з використанням дистанційної форми здобуття освіти» – 92 учасники, 37 переможців.

4. «Цифрові технології у дослідницькій та проєктній діяльності педагога» – 31 учасник, 11 переможців.

5. «Фінансова грамотність» – 12 учасників, 4 переможця.

6. «Можливості дистанційного навчання у формуванні національної ідентичності школярів: мотивація особистісного усвідомлення на уроках» (історична та громадянська освітня галузь) – 29 учасників, 6 переможців.

7. «Можливості дистанційного навчання у формуванні національної ідентичності школярів: мотивація особистісного усвідомлення на уроках зарубіжної літератури» – 15 учасників, 7 переможців.

8. «Інноваційні технології навчання географії та природознавства» – 32 учасники, 15 переможців.

9. «Кращі практики впровадження STEM-освіти: уроки, проєкти, фестивалі» – 46 учасників, 20 переможців.

10. «Технології зворотного зв'язку під час дистанційного навчання математики» – 26 учасників, 10 переможців.

11. «Формування власної траєкторії професійного розвитку (особистий досвід)» – 58 учасників, 17 переможців.

12. «Експериментальна і науково-дослідна робота в процесі викладання природничих дисциплін в умовах дистанційного навчання» – 24 учасники, 8 переможців.

13. «Інноваційні підходи до створення і забезпечення інклюзивного освітнього середовища в умовах дистанційного навчання» – 40 учасників, 14 переможців.

14. «Формування загальнокультурної компетентності та розвиток емоційно-чуттєвого досвіду дітей і учнівської молоді через художньо-творчу діяльність та мистецтво» – 39 учасників, 4 переможці.

15. «Опанування сучасними технологіями навчальної діяльності: «STEM-STEAM-STRIAM-технології» – 16 учасників, 7 переможців.

16. «Просвітницька робота щодо захисту дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства» – 9 учасників, 3 переможці.

17. «Використання інтелектуальних карт у освітньому процесі» – 20 учасників, 11 переможців.

18. «Можливості дистанційного навчання у формуванні національної ідентичності школярів: мотивація особистісного усвідомлення на уроках німецької та французької мови» – 4 учасники, 2 переможці.

19. «Інноваційні підходи до професійного супроводу педагогів Дніпропетровської області (досвід діяльності центрів професійного розвитку)» – 6 учасників, 4 переможці.

Презентований педагогічний досвід є результатом творчого пошуку, характеризується актуальністю, новизною, прикладною спрямованістю, відбиває власний стиль роботи, сприяє оновленню педагогічного процесу.

За підсумками Фестивалю педагогічних інновацій освітян Дніпропетровщини пропонуємо цей випуск Дніпропетровської обласної педагогічної газети «Джерело» із цікавими роботами й відгуками щодо «EDU_FEST Dnipro – 2023».

Світлана ГАВРИЛЮК,
заступник директора обласного
навчально-методичного центру
підвищення кваліфікації
педагогічних працівників Академії

На фото – освітяни м. Покрова та смт Межової

Можливості дистанційного навчання у формуванні національної ідентичності школярів: мотивація особистісного усвідомлення на уроках

(за підсумками Фестивалю педагогічних інновацій освітян Дніпропетровщини «EDU_FEST Dnipro – 2023»)

Національна ідентичність сьогодні є проблемою державної ваги та предметом всебічної уваги українського суспільства.

Формування національної ідентичності – відчуття приналежності людини до певної нації – є важливою умовою існування України як суверенної й незалежної держави, здатної відстоювати свою територіальну цілісність, національні інтереси та інтегруватися до Європи.

Непересічне значення у формуванні національної ідентичності в молодших підлітків є усвідомлення ними себе українцями, частиною великого народу, причетними до української культури, нащадками давньої історії, носіями української мови, що виявляється в любові до України, відчутті захищеності й значущості для життя країни, причетності до її долі, розумінні обов'язку й відповідальності, правдивості, почутті власної гідності.

Чому українці мають усвідомлювати важливість національної ідентичності? Тому, що

брак такого розуміння створює підґрунтя для інформаційних атак з боку російської федерації, яким так легко піддаються школярі. Тож завдання школи сьогодні – спрямовувати й допомагати підліткам гідно долати їхню підвищену інформаційну вразливість, формувати національно свідомих громадян, здатних забезпечити Україні гідне місце в цивілізованому світі. В умовах збройної агресії російської федерації проти України – це ще і стратегічне завдання національної безпеки.

Саме тому вищезазначену тему обрано для вчителів громадянської та історичної і мовно-літературної освітніх галузей на Фестивалі педагогічної творчості освітян Дніпропетровщини «EDU_FEST Dnipro – 2023». Навчально-методична лабораторія вивчення базових дисциплін Дніпровської академії неперервної освіти вважає своїм завданням відшукати найкращих вчителів, що зуміли методично правильно та ефективно в умовах дистанційного навчання

вирішити проблему формування національної ідентичності школярів на уроках історії, української та іноземної мов, зарубіжної літератури.

Насамперед, учителі мали показати, як на онлайн-уроці втілюються конкретні методичні способи та прийоми для усвідомлення здобувачами освіти розуміння своєї приналежності до українського народу, причетності до долі України, до української національної культури та історії української держави, за допомогою яких інноваційних застосунків на уроці можливо формувати, осягати й засвоювати питання національної гордості й ціннісного ставлення до Батьківщини, рідної мови, ролі України й українців у світі.

Серед поданих на фестиваль робіт на увагу заслугоували ті, що відповідали зазначеним в умовах конкурсу критеріям і свідчили про нові методичні знахідки вчителів, що були обґрунтовані власними педагогічними дослідженнями, і ті, що мали практичне значення і новизну.

Номінація «Мовно-літературна освітня галузь»

У сучасному світі знання іноземних мов стало дуже важливим для багатьох людей, насамперед – для українців, які мають багату культурну спадщину та історичні зв'язки з різними країнами світу. Вчителі іноземних мов неабияк відповідальні за формування мовної компетентності своїх учнів. Розвиток національної ідентичності на уроках іноземної мови є важливою складовою процесу формування особистості. Адже вивчення мови передбачає не лише знання лексики, граматики та навичок комунікації, а й пізнання культурних аспектів, особливостей менталітету, світогляду, звичаїв, традицій та цінностей народів іншомовних країн.

Роботи учасників фестивалю, зокрема, вчителів французької та німецької мов, вдало висвітлили можливості дистанційного навчання у формуванні національної ідентичності школярів. Роботи, спрямовані на мотивацію особистісного усвідомлення здобувачами освіти краще розуміти та поважати інші найважливіших рис самоідентифікації, варті уваги, зокрема, завдяки новітнім технологіям: *Trello, Thinglink, Classcraft, Learning Apps, EdPuzzle, Wordwall*.

У Фестивалі брали участь чотири учасники: 3 вчителі німецької мови і 1 – французької. Переможці конкурсу

вдало використали на уроках вищезгадані застосунки:

- II місце посіла Лілія Вікторівна Володіна, вчитель німецької мови Дніпровської СЗШ № 143;

- III місце – Аліса Ігорівна Назарова, вчитель німецької мови Кам'янського НВК «Лицей № 11 – спеціалізована школа з поглибленим вивченням іноземних мов I ступеня – дошкільний навчальний заклад «Єврика»».

Застосування інноваційних технологій вчителями французької та німецької мов для формування особистісного усвідомлення учнів щодо національної ідентичності і під час дистанційного навчання є важливим, бо вони мають практичні можливості для сприяння розвитку мовленнєвих та міжкультурних компетентностей і допомагають здобувачам освіти краще розуміти та поважати інші риси культури, порівнювати їх зі своєю культурою та розмірковувати про свої цінності, переконання, розвивати власну ідентичність та розуміти своє місце у світі.

Любов КАЛИТА,
методист іноземних мов
НМЛ вивчення базових
дисциплін Академії

Номінація «Можливості дистанційного навчання у формуванні національної ідентичності школярів: мотивація особистісного усвідомлення на уроках зарубіжної літератури»

У цій фестивальній номінації взяли участь 15 філологів, вчителів української мови і літератури та зарубіжної літератури. Переможцями стали 7 педагогів, однак, першого місця присуджено не було. Роботи, що розкривали тему, були достатньо високого рівня, але яскравих новинок не трапилося. Водночас, були роботи і не за темою, але із цікавими розробками.

Важливим складником Фестивалю є авторське бачення. Філологи, для розкриття проблеми формування національної ідентичності у дистанційному режимі навчання, запропонували низку цікавих тем, які свідчать про актуальність висвітлених питань:

- «Роль фонових знань у формуванні національної свідомості школярів в умовах змішаного навчання». Робота з цікавою дослідницькою частиною отримала II місце (Тамара Петрівна Скуріхіна, вчитель Кам'янського ліцею № 30);

- «Практичні рекомендації щодо використання різних форм роботи для формування національної ідентичності». Відомі форми роботи: кроссенс, кросворд, пазл, QR-код на різних сервісах (Word Art Generator, LearningApps, Wordwall) з авторським наповненням за відповідною тематикою отримали II місце (Олена Юсупівна Нежуріна, вчитель Синельниківського ліцею № 7);

- «Інтерактивний плакат, як інструмент візуалізації навчального матеріалу на уроках зарубіжної літератури у формуванні національної ідентичності майбутнього випускника основної школи». Робота посіла III місце (Оксана Сергіївна Бабенко, вчитель Кам'янського ліцею № 3);

- «Формування національно-культурної ідентичності учнів на уроках

зарубіжної літератури за допомогою онлайн-дошки «Padlet» та проєкту «Зарубіжні письменники і Україна». Ця тема отримала III місце (Ольга Володимирівна Біла, вчитель Кам'янського ліцею № 44);

- «Стрим, як технологія сучасного уроку та його дизайну». Тема варта уваги, бо є інноваційною. Експерти також дали їй III місце (Наталія Вячеславівна Пастушенко, вчитель Дніпровського навчально-виховного об'єднання № 28 «Гімназія-школа I ступеня – дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) – центр позашкільної роботи»);

- «Інтерактив та гра, як мотивуючий елемент дистанційного навчання на кожному етапі сучасного уроку». За цю роботу III місце отримала Ольга Михайлівна Свиридюк, вчитель філії «Жемчужненська гімназія» Юр'ївського ліцею Юр'ївської селищної ради);

- «Пропаганда інтелектуально-творчого зростання у дизайні сучасного уроку зарубіжної літератури». III місце посіла Тетяна Олександрівна Сергійчук, вчитель Томаківського ліцею № 1.

Отже, участь вчителів у цьому фестивалі свідчить про вагомому потребу привертати увагу школярів до проблем національної самоідентифікації, оскільки вони є важливими для кожного народу та життєвих основ його існування.

Марина ЧУБАРОВА,
методист зарубіжної літератури та мов національних меншин навчально-методичної лабораторії вивчення базових дисциплін Академії

Номінація «Історична та громадянська освітня галузь»

Експертна група підбила підсумки щорічного Фестивалю «EDU_FEST Dnipro – 2023» у номінації «Історична та громадянська освітня галузь». Роботи 29 вчителів історії та громадянської освіти представлені загальною темою: «Можливості дистанційного навчання у формуванні національної ідентичності школярів: мотивація особистісного усвідомлення на уроках».

Конкурс засвідчив, що дистанційне навчання також має широкі можливості та перспективи для формування і мотивації особистісного усвідомлення школярами своєї належності до власної нації. У представлених творчих доробках вчителі показували свої практичні та ефективні методичні здобутки, а також – свої професійні вміння.

Прикладами продуктивного формування національної самоідентифікації учнів на дистанційних уроках історії та громадянської освіти були:

- **тематичні вебквести, створені засобами інтерактивного планета** (I місце, О.В. Малюк, вчителька історії Криворізької СЗШ № 120). Саме вони визначалися можливими та доцільними цифровими інструментами вчителя у процесі формування національної ідентичності школярів на уроках історії;

- **«чат-боти» та «доповнена реальність»** визначені інноваційно можливими та такими, що мають низку переваг і безліч напрямків у використанні на дистанційних уроках, щоб мотивувати особистісне національне усвідомлення учнів (II місце, О.С. Підгайний, вчитель історії та правознавства Дніпровської СЗШ № 84);

- **інтерактивні методики змішаного навчання та проектне навчання** для вивчення питання національної ідентичності учнів в умовах сучасних реалій (II місце, О.Ю. Карташова, вчитель історії Тернівського ліцею № 1);

- **ранкові зустрічі у 5 класах НУШ**, як ефективні методи та підходи до включення елементів національної культури та історії у їхній зміст для зміцнення національної ідентичності (III місце, Ю.О. Чернявська, вчитель історії Павлоградського ліцею № 9);

- **сучасні технічні засоби: освітні програми, сервіси, платформи для роботи в групах**, для оцінювання досягнень учнів та рефлексії під час формування національної ідентичності школярів на уроках історії у 9 класі (III місце, Я.М. Шиманчик, вчитель історії Мар'є-Дмитрівського ліцею Девладівської сільської ради Криворізького району);

- **цифрова дошка «Jamboard», як засіб дистанційного навчання** для підвищення мотивації усвідомлення національної ідентичності учнів на уроках історії в НУШ, (III місце, Д.В. Войтович, вчитель історії Криворізької СЗШ № 120), де

вчителька висвітлювала авторську адаптацію вправ з платформи «ToolBox» до використання в додатку «Jamboard».

Переможці фестивалю максимально висвітили проблему української ідентичності в дистанційному комунікативному просторі та вдало показали інноваційні освітні інструменти дистанційного навчання з урахуванням вікових особливостей учнів. Отримані результати свідчать про високий рівень професійності вчителів та їхню здатність генерувати нові ідеї для досягнення мотивації учнів до ідентифікаційного саморозвитку.

Людмила БАЗИЛЕВСЬКА,
завідувач навчально-методичної лабораторії вивчення базових дисциплін Академії

Національно-культурна ідентичність засобами історичної освіти

Протягом березня-червня 2023 року я була учасницею Фестивалю педагогічних інновацій освітань Дніпропетровщини «EDU_FEST Dnipro – 2023» у номінації «Історична та громадянська освітня галузь».

Головна мета фестивалю – стимулювання творчого та інтелектуального потенціалу освітань. Для мене це стало новою та цікавою справою. У своїй номінації я працювала за темою: «Можливості дистанційного навчання у формуванні національної ідентичності школярів: мотивація особистісного усвідомлення на уроках історії, правознавства і громадянської освіти».

Чому я зацікавилась цією тематикою? Бо пошук і збереження своїх витоків завжди на часі. Усвідомлення та розуміння людиною своєї ідентичності є найважливішою рушійною силою її поведінки. Особливе значення у формуванні національної ідентичності школярів має усвідомлення себе українцями, що мають багатовікову історію, традиції та самобутню культуру, що передається від покоління до покоління.

Зараз відбувається активне піднесення українського руху в нашій державі. Цей процес розпочався наприкінці минулого століття, триває і донині. Перед нами стоїть багато викликів: боронити та обстоювати територіальну цілісність і незалежність на всіх фронтах, усвідомлюючи велику вагу причетності та відповідальності за майбутнє нашої держави. Ці процеси потребують уваги до нашої молоді та актуалізують формування в молодого покоління національно-культурної ідентичності.

Протягом багатьох століть нам нав'язували хибне бачення самих себе: багатовікову та багатогранну історію України знебарвлювала імперська машина, невпинно послаблювала підґрунтя нашої державності, атакувала українську мову, культуру та традиції. На жаль, із наслідками цієї політики ми боремося і сьогодні.

Історична освіта є ключовим пріоритетом у нашій країні, має велике значення в житті

багатьох людей. Саме на уроках історії, громадянської освіти та правознавства відбувається підготовка школярів до свідомої активної участі у громадському житті нашої держави, досягнення і збереження національних традицій, історичної пам'яті, цінностей українського народу, усвідомлення ролі й місця України у світі. Це зумовлено непростими внутрішніми обставинами, в яких опинилась наша країна, адже наразі наша держава, як і багато років тому, виборює свою Незалежність. Повномасштабне вторгнення РФ в Україну чимало змінило в нашому житті.

У 2022-2023 н. р. школярі навчалися дистанційно, що додавало мені хвилювань.

Моя робота, як вчителя, не завершилася на стадії перевірки зошитів та виставлення оцінок, хотілось більшого. Тому я вирішила взяти участь у цьому Фестивалі. Для мене це вперше, але так навіть було цікавіше. І запропонована тема на фестивалі виявилась досить актуальною.

Оскільки у своїй педагогічній діяльності під час дистанційного та змішаного навчання я використовувала лекції, опитування, анкетування, диспути задля патріотичного виховання української молоді, то було чим поділитись.

У моїй системній роботі під час виконання різноманітних вправ учні мали змогу обмінюватись думками із заданої теми, обстоювати свою думку, гуртом обговорювати питання. Ці вправи довели свою результативність у формуванні національно-культурної ідентичності. Також цьому сприяло залучення інтерактивних вправ та онлайн-сервісів, використання різних форм та методів роботи на уроці, що позитивно впливають на виховання моральної самосвідомості учнів.

Наприклад, за допомогою сервісу «Mentimeter» проведено безліч онлайн-опитувань на початку та наприкінці уроку; на платформі «Wordwall» учні виконували різноманітні завдання та вправи; на ресурсі «Jigsaw Planet» – складала пазли; у програмі «WordArt» – працювали

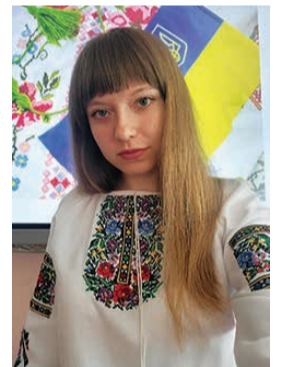
з хмаринками слів на тему національної приналежності учнів та розуміння свого місця в історії України тощо.

З-поміж усього найбільше учням запам'ятався віртуальний тур українськими музеями, де було представлено сім автентичних музеїв просто неба. При вивченні теми «Національно-визвольна війна українського народу середини XVII століття» діти мали змогу подивитись на резиденцію Богдана Хмельницького, храм, амуніцію, одяг та зброю козаків того часу, а також на історико-архітектурні комплекси, що збереглися з давніх-давен. Музеї мають особливе значення, вони є скарбницею історичної спадщини та відіграють неocenну роль у вихованні національно-свідомої позиції майбутнього покоління відповідальних громадян нашої держави. Саме ці краєзнавчі матеріали є активним засобом пізнавальної діяльності учнів, у них конкретизуються загальноісторичні події, вони формують національну ідентичність у здобувачів освіти.

Беручи участь у фестивалі, я мала змогу відкрити для себе чимало нового. Водночас, на фестивалі я змогла узагальнити свій досвід, підвищити рівень своїх знань, презентувати себе, обмінятися досвідом із колегами, поділитися своїми напрацюваннями, креативними ідеями та надихнутись на нові здобутки. І коли я посіла II місце на фестивалі, то зрозуміла, що це також дало мені змогу подивитись на себе з боку та осмислити по-новому свою діяльність. Тому я закликаю інших вчителів сміливо брати участь у таких заходах, поширювати свій досвід та напрацювання серед колег, бо воно того варте!

Тримаймо стрій. Все буде Україна!

Оксана КАРТАШОВА,
вчитель історії Тернівського ліцею № 1

Номінація

«Використання кращих практик проектно-дослідницької діяльності – шлях до ефективного та якісного формування творчої особистості молодшого школяра в змісті Нової української школи»

Провідне значення в Новій українській школі набуває проектно-дослідницька діяльність, що є процесом і результатом об'єднання окремих елементів навчання та виховання в єдину, цілісну систему для отримання якісно нового результату у навчанні.

Отже, якнайкраще здобуття нових знань забезпечують інтегровані заняття, де визначена тема розкривається комплексно, із залученням різних напрямків освітньої діяльності. Синтез набутих знань допомагає сформувати у дітей цілісне уявлення, навчитись аналізувати, критично мислити.

Критичне мислення є однією із основних складових формування особистості, що здатна аналізувати, критично сприймати виклики сьогодення та робити свій свідомий вибір. Правильно організоване освітнє середовище спонукає до активної навчальної діяльності, сприяє інтелектуальному розвитку учнів, дає змогу кожній дитині повірити у свої сили і здібності, навчитися взаємодіяти з однолітками, розуміти й оцінювати їхні почуття і вчинки, – саме це є в основі навчання.

Для стимулювання творчого, інтелектуального, духовного розвитку та задоволення потреб у професійній самореалізації працівників освітянської галузі Дніпропетровської області, обміну ефективним педагогічним досвідом та створення умов для співпраці наукових, науково-педагогічних та педагогічних працівників, які розробляють і впроваджують педагогічні інновації, було організовано і проведено Фестиваль педагогічних інновацій освітян Дніпропетровщини «EDU_FEST Dnipro – 2023».

У номінації «Використання кращих практик проектно-дослідницької діяльності – шлях до ефективного та якісного

формування творчої особистості молодшого школяра в змісті Нової української школи» взяли участь 154 учителі області.

Експертна група ретельно вивчила всі представлені на конкурс педагогічних інновацій роботи та визначила переможців, відзначила цікаві дослідження учасників фестивалю. Важливим критерієм виконання конкурсної роботи було розкриття практичної складової свого досвіду.

I місце посіли

11 педагогів області:

- творча група педагогів Кам'янської гімназії № 17;
- Валентина Миколаївна Приходько (П'ятихатський ліцей «Генеца»);
- Наталія Василівна Величко (Павлоградська гімназія № 6).
- Наталія Федорівна Панчук (Павлоградський ліцей № 19);
- Наталія Федорівна Оліярник (Жовтоводський ЗЗСО № 12);

II місце посіли

13 педагогів області:

- Інна Іванівна Панасюк (Первомайський ліцей Іларіонівської селищної ради Синельниківського району);
- Ольга Олександрівна Лісовенко-Слупачик (Дніпровська СЗШ № 6);
- Світлана Володимирівна Близнюк (Дніпровська СЗШ № 51);
- Юлія Олегівна Бикова (Дніпровська СЗШ № 84»);
- Антоніна Василівна Фесенко (Дніпровська СЗШ № 101).
- Алла Борисівна Шепель (Дніпровська СЗШ № 101);
- Лариса Леонідівна Свистун (Межівський аграрний ліцей-інтернат);
- Валентина Іванівна Бугрійенко (ЗЗСО «Солонянський ліцей»);
- Олена Сергіївна Павлова (Кам'янський ліцей № 3);
- Лариса Федорівна Марченко (Кам'янський ліцей № 3);

• Седа Ованесівна Варданян (Вільногірський ліцей № 3);

• Ольга Федорівна Богдан (Криворізький ЗДО (ясла-садок) № 72);

• Людмила Василівна Ледян (Лозуватський ліцей імені Т.Г. Шевченка, Криворізького району);

III місце посіли

26 педагогів області:

- Тетяна Олександрівна Білоусенко (Запорізька гімназія Широківського ліцею № 2);
- Ганна Михайлівна Заяць (Томаківський ліцей № 1);
- Лілія Вікторівна Переяслова (Китайгородський ліцей Томаківської селищної ради);
- Вікторія Олександрівна Тищенко (Синельниківський ліцей № 2);
- Наталія Олександрівна Кіпорова (Синельниківський ліцей № 7);
- Валентина Олексіївна Синицька (Орлівщинська гімназія Піщанської сільської ради Новомосковського району);
- Юлія Володимирівна Резніченко (Орлівщинська гімназія);
- Світлана Миколаївна Сергієнко (Володимирівський ліцей Межівської селищної ради);
- Наталія Олександрівна Жук (ЗДО «Райпільський ясла-садок «Пролісок» Межівської селищної ради);
- Наталія Вікторівна Сашевська (Криворізька СЗШ № 12);
- Ірина Григорівна Васильєва (Криворізький ліцей № 115);
- Юлія Вікторівна Сторожук (Криворізька гімназія № 126);
- Юлія Сергіївна Котляр (Криворізька гімназія № 126);
- Олена Дмитрівна Остапко (Ганнівський ліцей Верхньодніпровської міської ради);

• Тетяна Іванівна Чорнойван (Верхньодніпровський ліцей № 5);

• Олена Григорівна Сулима (Дніпровський НВК № 61);

• Наталія Миколаївна Орел (Дніпровська СЗШ № 84);

• Неоніла Сильвестрівна Герко (Дніпровський НВК № 131);

• Олена Станіславівна Орел (Кам'янський ліцей № 24);

• Тетяна Михайлівна Кіласонія (Кам'янський ліцей № 24);

• Антоніна Миколаївна Небо-рак (Кам'янський ліцей № 26);

• Олена Вадимівна Ткаченко (Кам'янський ліцей № 26);

• Ольга Олександрівна Кузіна (Кам'янська гімназія № 32);

• Анастасія Леонідівна Сивачук (Кам'янський ліцей № 35);

• Людмила Михайлівна Туз (Христофорівський ЗДО (ясла-садок) «Буратіно» Лозуватської сільської ради Криворізького району).

У роботах цих переможців глибоко розкрито практичну складову досвіду, підкріплено цікавими додатками. Цей практичний матеріал буде викладено на платформу «Klassroom», щоб із ним могли ознайомитися слухачі курсів вчителів початкових класів під час навчання. Автори матеріалів будуть запрошені на обласні круглі столи.

**Ольга ВІНОГРАДОВА,
Людмила ПИСАРЄВА,
Катерина ШАХОВА,
старші викладачі
кафедри дошкільної та
початкової освіти Академії**

Фестиваль «EDU_FEST Dnipro – 2023»: мої підсумки та плани на майбутнє

У «Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України» зазначено: «...Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними є громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання як основні складові національно-патріотичного виховання...». «Тому нині, як ніколи, потрібні нові підходи, нові шляхи до виховання патріотизму...».

У початковій школі починається формування системи цінностей і якостей особистості, що розвивається і виявляється через її особисті ставлення.

Працюючи над проектом «Формування і виховання у школярів національної свідомості, відповідального ставлення до життя», я дійшла висновку, що при викладанні курсу «Я досліджую світ» відкриваються широкі можливості для національно-патріотичного виховання молодших школярів. Любов до Батьківщини, до рідного краю виховується і, зокрема, завдяки використанню краєзнавчого матеріалу на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». У цьому навчальному році мої учні заочно подорожували рідною країною разом із «жевжиками» – веселими і допитливими героями чудової казки Ганни Остапенко «Веселка щастя для України» (підручник «Я досліджую світ», автори О. Волощенко, О. Козак, Г. Остапенко, за програмою Р. Шияна). І не дивно, що віртуальна мандрівка Дніпропетровщиною особливо зацікавила дітей. Мене ж ця тема надихнула на створення доробку про наше рідне місто, «столицю» Західного Донбасу, місто сильних, мужніх, працьовитих людей – Павлоград.

Мій посібник «Між минулим і майбутнім. Це – твоє місто» містить місцевий краєзнавчий матеріал,

поданий в інтерактивній формі з використанням кросвордів, тестів, завдань, створених у застосунку «Learning Apps». Я прагнула зацікавити своїх вихованців історією рідного міста, інформацією про видатних павлоградців та пам'ятки малої Батьківщини. А виклики дистанційного навчання спонукали шукати такий спосіб подання матеріалу, що сприяв би кращому його опануванню, підвищенню пізнавального інтересу, формуванню вмінь як самостійної, так і спільної роботи здобувачів освіти тощо. За правильного використання завдання під час уроків або в позаурочний час дають можливість створення певних життєвих і навчальних ситуацій, свободи дії учнів, пропонують вибір варіантів вивчення теми, розширюють діапазон пізнавальних інтересів кожної дитини.

Використовуючи поданий матеріал, вчителю легко буде характеризувати очікувані результати навчання здобувачів освіти за змістовими лініями освітніх галузей.

Цей творчий доробок став своєрідним підсумком мого досвіду роботи з організації пошуково-дослідницької та проектної діяльності учнів початкових класів саме на краєзнавчому матеріалі.

Коли до нашого закладу освіти надійшло запрошення взяти участь у Фестивалі педагогічних інновацій освітян Дніпропетровщини «EDU_FEST Dnipro – 2023», мою увагу привернула номінація «Використання кращих практик проектно-дослідницької діяльності – шлях до ефективного та якісного формування творчої особистості молодшого школяра в змісті Нової української школи». Колеги та адміністрація ліцею підтримали моє рішення подати роботу на конкурс. Я думала про те, що обраний мною формат творчої роботи може бути цікавим і корисним для освітян області,

заохотить їх до активнішого вивчення та ширшого використання у своїй педагогічній практиці місцевого краєзнавчого матеріалу.

Я вперше брала участь у заході такого високого рівня, хвилювалася і з нетерпінням чекала заключного етапу конкурсу та оголошення підсумків. Важко передати всі емоції, що я відчула, дізнавшись про високу експертну оцінку професійним журі мого доробку і здобуте I місце у своїй номінації.

На мою думку, і впевнена, що мене підтримають усі учасники Фестивалю, «EDU_FEST Dnipro – 2023» – це чудова можливість професійної самореалізації, простір для обміну досвідом, думками та ідеями.

Потреби сьогодення диктують необхідність якомога більше уваги приділяти національно-патріотичному вихованню молоді. Маю нові ідеї, що поєднують у процесі підготовки до цьогорічного конкурсу, бачу нові перспективи для творчості й професійного розвитку в цьому напрямку. Планую і надалі працювати над використанням краєзнавчого матеріалу під час навчальної діяльності та в позаурочний час, добираючи такі форми та види роботи, що виховуватимуть у юних павлоградців почуття патріотизму, громадянської відповідальності, розуміння, що любов до Батьківщини починається з любові до рідного краю, до рідного міста; прагнення берегти та бути корисним своїй рідній землі.

Наталія ПАНЧУК,
вчитель початкових класів ліцею № 19,
спеціаліст вищої категорії, м. Павлоград

Як життя не стоїть на місці, так і все у житті рухається і змінюється. Сподіваємося, що в недалекому майбутньому найкращі українські науковці придумают пристрій, що спрямовуватиме політ ворожих ракет у місця їхнього вильоту. І коли ті, що запускають це смертоносне знаряддя, відчують їхню вбивчу міць на собі, тоді, ми віримо, увесь світ і всі ті, чий спосіб життя визначає війна, відчують безглуздість її та своїх дій, і почнуть шукати шляхи в праці і творчості заради життя й миру.

15 травня 2023 року освітяни Дніпропетровщини продемонстрували свої результати, свою міць в педагогічній діяльності – впевнені

кроки до мирного творчого квітучого майбутнього України: взяли участь у Фестивалі педагогічних інновацій освітян Дніпропетровщини «EDU_FEST Dnipro – 2023».

Педагоги Дніпропетровського багатoproфільного навчально-реабілітаційного центру № 6 – вчитель початкових класів Лариса Канцелярська та вихователь Софія Мамченко – представили свою роботу «Інтелектуальні карти – ефективний інструмент для організації освітнього процесу дітей з ООП та їх планомірного особистісного розвитку з метою успішної суспільної інтеграції».

«Не змінюй світ, а змінюйся сам»

Робота вчителя – це як і праця хлібороба, що мріє та дбає про свій врожай; композитора, що шукає свій звук у природі; капітана, що визначає свій маршрут, вивчаючи напрямки вітру, щоб досягнути означеної мети; ювеліра, який працює філігранно, шліфуючи одну за одною безліч граней, щоб зробити діамант. Педагог, перебуваючи весь час у творчому пошуку, знаходить, випробовує, шліфує і отримує свій інструментарій для роботи з дітьми. А потім ділиться своїм досвідом.

«Не змінюй світ, а змінюйся сам» – ці слова визначили засади нашої роботи. Працювати педагогом – це щодня отримувати нові виклики, сміливо та відповідально приймати їх, усвідомлюючи важливість і необхідність зробити певні кроки заради досягнення окреслених результатів. Саме їх ми представили на Фестивалі педагогічних інновацій освітян Дніпропетровщини «EDU_FEST Dnipro – 2023». У роботі «Інтелектуальні карти – ефективний інструмент для організації освітнього процесу дітей з ООП та їх

планомірного особистісного розвитку з метою успішної суспільної інтеграції» ми ділилися з колегами своїми надбаннями щодо використання інтелектуальних (ментальних) карт в освітньому процесі: навчанні, вихованні, корекційно-розвиткової роботі та взаємодії з батьками.

Мозок – найважливіший орган людини. Сформовані в ньому нейронні зв'язки стають фундаментом для усвідомленого, критичного, творчого мислення. Усі люди народжуються майже з однаковою кількістю нейронів. Але чому в одних мозок працює краще, а у інших є певні складнощі? Є чимало чинників і причин, що спричиняють збій в роботі мозку і нервової системи. Але чи можна компенсувати втрачене? Так. Усе залежить від кількості утворених нейронних зв'язків і бажання послуговатися ними. Необхідно із тих можливостей, що має дитина, утворити якнайбільше причинно-наслідкових ланцюжків, щоб сформувати необхідну основу, а в подальшому вона робитиме це самостійно. Чим більше нейронних зв'язків, тим вище інтелект. Для ефективною роботи протягом усього життя мозку людини потрібні інтелектуальні навантаження. Але для цього слід

знайти такий прийом, що допоможе опанувати навчальну програму і стане помічником у самостійному розвитку. Ми його знайшли, бачимо результати і вважаємо, що технологія інтелектуальна карта – ефективний інноваційний інструмент у педагогічній діяльності.

Ми дякуємо компетентному журі за високу оцінку нашої роботи. Сподіваємося, що педагоги області знайдуть у нашому доробку відповіді на свої питання та використовуватимуть технологію інтелектуальних карт, додаючи свої родзинки.

Слово «фестиваль» з французької мови – свято. Вітаємо всіх учасників і організаторів із цим заходом, його результатами. І нехай ці результати допомагають національній освіті розбудовувати країну, її квітуче майбуття.

Лариса КАНЦЕЛЯРСЬКА,
вчитель початкових класів;
Софія МАМЧЕНКО, вихователь
Дніпропетровського багатoproфільного
навчально-реабілітаційного центру № 6

Використання інтелект-карт в освітньому процесі на уроках української мови та літератури в 5 класі НУШ під час дистанційного навчання

Головна мета Нової української школи – навчити учня самостійно здобувати знання, застосовувати їх на практиці для розв’язання завдань, працювати з різноманітною інформацією, аналізувати, узагальнювати, мислити, шукати раціональні шляхи вирішення проблем. Завдання вчителя ускладнюється: як навчити вчитися всіх учнів, якщо вже третій рік вони фактично перебувають на дистанційному навчанні? Часто здобувачі освіти зазнають труднощів при сприйнятті та опрацюванні інформації. Сприяття вирішенню цих проблем, на мою думку, можуть карти пам’яті або інтелект-карти.

Інтелект-карти – це графічний інструмент, що допомагає організувати інформацію та взаємозв’язки між нею, допомагаючи учням бачити і розуміти головні ідеї та зв’язки між ними. Вважаю, що використання інтелект-карт може бути корисним на уроках української мови та літератури в 5 класі НУШ для наочного представлення теми, сприяння розвитку критичного мислення, запам’ятовування нового матеріалу та стимулювання творчого мислення учнів.

Інтелект-карти (також відомі як ментальні карти або павутинки ідей) – це графічні зображення, що допомагають представити інформацію в організованому й логічному форматі. Інтелект-карти можуть бути корисним інструментом як для вчителів, так і для учнів в освітньому процесі.

Зі свого досвіду можу стверджувати, що використання інтелект-карт сприяє покращенню якості навчання п’ятикласників, а також розвитку навичок критичного мислення, творчості та співпраці серед здобувачів освіти. Інтелект-карти є корисним інструментом для підтримки освітнього процесу. За допомогою них учні візуалізують і структурують інформацію, що допомагає їм засвоювати та запам’ятовувати матеріал.

В умовах Нової української школи дуже часто постає проблема запам’ятовування учнями певного об’єму навчального матеріалу. Одним зі способів вирішення цієї проблеми може бути застосування в навчально-виховному процесі інтелект-карт. Вони сприяють максимальному запам’ятовуванню учнями інформації завдяки візуалізації, систематизації, класифікації, асоціації. Гнучкість цих карт дає змогу розглядати будь-яку тему або питання, вони можуть використовуватися як для всього класу, так і для індивідуальної роботи або на певних етапах роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Використання інтелект-карт в освітньому процесі, на мою думку, потребує визначення та вирішення декількох задач.

По-перше, необхідно розробити методику використання інтелект-карт, яка б відповідала особливостям дидактичного процесу, визначити, які саме елементи змісту можуть бути

представлені в інтелект-картах, який їхній формат буде найефективнішим.

По-друге, необхідно підібрати відповідне програмне забезпечення для створення інтелект-карт та навчити учнів користуватися ним. Для цього потрібно мати належні технічні засоби для створення інтелект-карти на уроках, а також підготувати педагогів до роботи з цим програмним забезпеченням.

По-третє, необхідно забезпечити взаємодію між учителем та учнями під час створення та використання інтелект-карт. Учитель має вміти допомагати учням розуміти інформацію, представлену в них, учні – мати можливість взаємодіяти між собою, обмінюючись ідеями та знаннями, представленими в інтелект-картах.

Використання карт на уроках української мови є дуже результативним, оскільки допомагає створювати цікаві та інтерактивні уроки, що привертають увагу моїх учнів.

Наприклад, використання інтелект-карти допомагає моїм допитливим друзям краще зрозуміти семантичні зв’язки між словами (вони безпомилково розрізняють омоніми, синоніми та антоніми), а також навчатися правопису та граматики.

Крім того, інтелект-карти є корисним інструментом для розвитку критичного мислення п’ятикласників. За допомогою карт пам’яті вони навчаються аналізувати та оцінювати різні джерела інформації, визначати їхню достовірність та актуальність.

Також використання карт стимулює творчість учнів, оскільки вони самостійно створюють свої картографічні проекти, що допомагає їм закріпити отримані знання та навички.

Отже, використання інтелект-карт буде результативним, якщо вчитель добре підготується до уроку та використає цей інструмент відповідно до потреб та рівня знань учнів.

Інтелект-карти є ефективним інструментом для вивчення і розуміння складних концепцій та ідей на уроках української літератури в 5 класі. Вони допомагають моїм учням організувати свої думки та відносини між різними темами та персонажами в літературному творі; зрозуміти географічне розташування місць, що згадуються в літературних творах. Отже, п’ятикласники краще розуміють зв’язок між місцями та подіями. Біографії письменників чи поетів – не найулюбленіші теми зі шкільної програми для більшості учнів, адже вони часто губляться у великій кількості фактів і цифр. Побудова інтелект-карти допомагає упорядкувати та наочно відтворити цю інформацію.

Інтелект-карти – візуальні зображення, що використовуються для представлення інформації і допомагають у зборі та організації думок, можуть бути корисним інструментом для використання в школі під час дистанційного навчання.

Ось кілька способів, які можуть бути корисними для вчителів: підготовка до тестів; унаочнення

зв’язків між різними темами та підтемами; візуалізація проєктів та ідей; спільна робота; стимулювання творчості.

Звісно, я вчу своїх учнів створювати інтелект-карти. Наголошую на тому, щоб створити ефективну інтелект-карту, важливо знати, яку мету ви прагнете досягти, визначити ключові теми та ідеї, які необхідно включити до цієї карти. Далі розповідаю, як правильно розмістити ці ідеї на своїй карті та поєднати їх за допомогою гілок і ліній, щоб показати зв’язки між ними. Також даю зрозуміти п’ятикласникам, що додавання кольорів, зображень та інших візуальних елементів на карту може суттєво поліпшити ефективність інтелект-карти. Колір може використовуватися, щоб виділити ключові ідеї, групувати схожі ідеї та робити карту більш зрозумілою і привабливою, а зображення та ілюстрації можуть допомогти проілюструвати ідеї і зробити карту, щоб інформація на ній краще запам’яталася.

Використання інтелект-карт може бути корисним для учнів з різними стилями навчання, оскільки вони допомагають візуалізувати інформацію та зрозуміти взаємозв’язки між різними концепціями. Інтелект-карти можуть також допомогти учням створити краще організовану структуру для своїх думок та ідей. Крім того, карти пам’яті можна використовувати для стимулювання творчого мислення та відкриття нових ідей і підходів до вивчення матеріалу. Вони допомагають п’ятикласникам зосередитися на головних ідеях та ключових поняттях, а також відокремити їх від несуттєвих деталей.

Однак, важливо пам’ятати, що інтелект-карти можуть бути не найкращим варіантом для деяких учнів та для різних видів матеріалу. Є учні, які вважають їх незручними або складними для використання, тому варто експериментувати з різними методами вивчення та навчання, щоб знайти ті, що найбільше відповідають потребам кожного учня.

Вважаю, що варіативність використання інтелект-карт дає змогу застосувати цей метод у різних сферах педагогічної діяльності, і мій досвід буде корисний колегам. Як зазначає Тоні Б’юзен, інтелект-карти «підвищують вашу компетентність, внесуть у ваше життя більше радості, впорядкованості та задоволення».

Тетяна ГЛУХОВА,

**вчитель української мови та літератури
Павлоградського міського ліцею**

Від ред.: Тоні Б’юзен (Anthony «Tony» Peter Buzan) 2 червня 1942 - 13 квітня 2019) англійський психолог, письменник і консультант з питань освіти. Прихильник технології інтелект-карт та ментальної грамотності.

Застосування штучного інтелекту в навчанні української мови та літератури

Серед багатогранного лабіринту технологічних розробок і незрозумілих алгоритмів сучасного світу з'явився він – незвичайний, інтенсивний, мислячий... Він не прийшов, щоб підкорити світ або знищити людство, як у фільмах нашого минулого. Ні, він з'явився, щоб змінити наше сприйняття реальності, наш погляд на те, що значить бути людиною. Тож хто він? Він – штучний інтелект (artificial intelligence, AI).

Штучний інтелект (ШІ) – це ніби невидимий компаньйон, який таємничим чином проникає в усі аспекти нашого життя: від нашого особистого пристрою, що розпізнає обличчя й голосові команди та пропонує персоналізований контент, до складних систем управління і досліджень в науці, медицині, освіті тощо.

Із появою чат-ботів на різних платформах зі штучним інтелектом, зокрема чат-бота «ChatGPT» (розроблений лабораторією «OpenAI»), перед освітою постають нові виклики: як ми далі навчаємось і викладаємо. Тож, чи готові ми, вчителі, до появи й швидкого розвитку штучного інтелекту в освіті? Як можна використовувати ШІ у навчанні? І чи можливо підготувати дітей до майбутнього, коли сьогодні так швидко змінюється?

Справді, з появою ШІ вчительська професія зазнає трансформації. На шпальтах періодичних видань та інтернет-ресурсів активно дискутують за і проти використання AI. Однак, ми не зможемо його ігнорувати, обійти чи перечекати. Тому, говорячи про ШІ в освіті, маємо з'ясувати, як використати його собі на користь та покращити навчальний процес, зокрема на уроках української мови та літератури. Наприклад: **написання твору-опису природи** в художньому стилі за картиною на матеріалі відомих полотен українських пейзажистів на уроці мови з учнями 6 класу. Для прикладу візьмемо картину відомого українського живописця Сергія Васильківського «Український пейзаж». Допоможе чат-бот «ChatGPT», який, за ґрунтовним запитом, склав досить таки змістовний план твору-опису природи за картиною.

Заслуховуємо творчі роботи учнів, порівнюємо й аналізуємо за текстом, складеним чат-ботом, наголошуємо на перевагах і недоліках, говоримо про емоційний вплив і чутливість. Потім учні, використовуючи платформу нейромережі «Imagarysoundscape2» (<https://imagarysoundscape2.qosmo.jp/>) для відтворення звуку, що відповідає малюнку, добирають мелодію, яка, на їхній погляд, відображає зміст цієї картини та враження від неї, аргументуючи вибір. І насамкінець запитуємо: чим саме корисні знання написання твору-опису природи в художньому стилі за картиною в реальному житті для здобувачів освіти та де їх можна застосувати?

Таким чином, ми розвиваємо учнівські компетентності та емоційний інтелект, творчий потенціал і гнучкість, міжпредметні зв'язки, вчимося аналізувати й робити висновки. А ще ми демонструємо учням: якщо запит до ШІ надано неправильно, інструкції нечіткі, неточні, то й робота буде невідповідна. Це говорить про те, що технології без людини – ніщо. А чи спливати потім такі роботи?

Створення ілюстрації / портрета літературного героя.

Використання чат-бота «ChatGPT» для створення плану характеристики персонажа. Кожен учень за планом добирає з твору матеріал й створює повну характеристику персонажа. А потім, на основі дібраних матеріалів, можна запропонувати завдання, використовуючи платформу нейромережі «Dream.ai» (<https://dream.ai/create>) чи будь-яку іншу, створити портрет головного героя. Важливо, що цінністю є бажання цікавитись і ставити якісні запитання. А практичність важливіша за формальні академічні знання.

Тож, щоб виконати завдання, потрібно опанувати матеріал: прочитати твір, знайти опис зовнішнього вигляду персонажа, охарактеризувати його поведінку й вчинки тощо. Наприклад, так по-сучасному виглядають герої твору «Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера» Ярослава Стельмаха – Дмитро Омельчук і Сергій Стеценко, Василь Трош. Але ж ми не просто для розваги створюємо портрет чи ілюстрацію. Наступними будуть такі завдання для учнів:

- 1) пригадати епізод із твору та переказати;
- 2) дібрати цитати з твору, що характеризують дану світліну;
- 3) сказати, що відчував герой;
- 4) описати цю ситуацію від імені іншого персонажа;
- 5) що було б, якби зустрівся хтось інший?

Як підсумок-узагальнення: створення **лепорелю** – книжки-гармошки, книжки-розкладки за твором.

Рольова гра «Літературна тусовка». Запропонувати учням 9 класу створити сценарій рольової гри, учасниками якої є Леся Українка, Григорій Сковорода, Микола Гоголь, Тарас Шевченко, Іван Котляревський. Про що би говорили на зустрічах ці діячі? Про що би сперечалися, а в чому доходили б згоди? Ось як це завдання виконав ШІ (фрагменти):

створи сценарій рольової гри, учасниками якої є Леся Українка, Григорій Сковорода, Микола Гоголь, Тарас Шевченко, Іван Котляревський. Про що би говорили на зустрічах ці діячі? Про що би сперечалися, а в чому доходили б згоди?

Сценарій рольової гри "Літературний салон великих українських письменників"

Учасники гри:

- Леся Українка
- Григорій Сковорода
- Микола Гоголь
- Тарас Шевченко
- Іван Котляревський

Місце дії: салон великого особняка в Києві в кінці XIX століття.

Сцена 1: Привітання гостей

Леся Українка: Дорогі друзі, вітаю вас в нашому салоні! Сьогодні ми зібралися, щоб поринути у світ української літератури та обговорити важливі теми для нашої нації.

Григорій Сковорода: Дякую, Леся! Радий бути тут з вами. Як завжди, готовий обговорювати найважливіші теми та ділитися своїми думками.

Микола Гоголь: Привітання, Леся! Я вдячний за запрошення і радий бути частиною цієї зустрічі. Впевнений, що обговорення буде цікавим і продуктивним.

Тарас Шевченко: Вітаю всіх присутніх! Дуже радий, що ми знову зібралися разом.

Сьогодні ми зможемо поринути в світ української культури і згадати наших знаменитих попередників.

Іван Котляревський: Привітання, друзі! Я радий бути тут з вами та обговорювати теми, які нас об'єднують. Думаю, що це буде дуже цікаво.

Сцена 2: Обговорення творів

Потім обговорити з учнями, чи немає там неточностей, знайти помилкове твердження, перекручені факти, вигадані події, на що звернути особливу увагу тощо. Для учнів буде цікаво, творчо. Їм варто ознайомитися з історичним контекстом, пригадати біографічні відомості та суспільні погляди цих митців. Таке зібрання можна презентувати сценкою, літературними дебатами тощо.

Складання резюме, інстаграм-сторінки чи рюкзака знань митця, використовуючи чат-бот «ChatGPT». Обов'язково наголосити на тому, що оцінюватись буде зміст та уточнення, які учні надавали ШІ.

Переваги:

- завдання цікаве й нетрадиційне;
- глибше опрацювання відомостей про життя і творчість митця;
- пошукова робота;
- розвиток творчих навичок;
- опанування принципів роботи зі ШІ;
- розуміння здобувачами освіти, що технологіями керує людина.

Штучний інтелект – це не лише рушійний механізм прогресу, але й дзеркало, що відбиває наші можливості та виклики, які стоять перед нами. Оскільки штучний інтелект вчиться на нас, залежно від якості сформульованого питання (як ми даємо запити), то ми відповідальні за майбутнє. Адже ми, як людство, створюємо собі мозок колективно.

Отже, здобувачів освіти потрібно вчити мислити нестандартно, але структуровано, формулюючи правильні запити до нейромережі. Потреба формулювати запити структурно, чітко, системно, щоб нейромережа їх зрозуміла – це є важливою навичкою XXI століття в роботі зі ШІ.

Застосування штучного інтелекту в навчанні української мови та літератури може бути важливим кроком у напрямку модернізації освіти, корисним доповненням до традиційних методів навчання, ефективним інструментом для поліпшення навчання та забезпечення індивідуального підходу до кожного учня. Однак необхідно бути й обережним, оскільки ці предмети мають велику культурну та історичну значущість. Важливо враховувати, що ШІ не замінить людського аналізу та емпатії у визначенні якості та значення літературних творів, або встановленні правильної граматичної форми. Тож потрібно зберігати баланс між використанням технологій ШІ та взаємодією між учнями й вчителями в класі.

Світлана ЛЕВЧЕНКО,
вчитель української мови та літератури
філії Радіонівської гімназії Лозуватського
лицею ім. Т.Г. Шевченка, Криворізький район

Використання дошки «Padlet» під час уроків

Участь у Фестивалі педагогічних інновацій освітян Дніпропетровщини «EDU_FEST Dnipro – 2023» може суттєво розширити професійні та особисті горизонти, потребує вивчення нових підходів, методик та інструментів, що сприяють збільшенню загального багату знань та професійних навичок.

Виконання дослідження в рамках фестивалю дає змогу проаналізувати ефективність та результативність своєї педагогічної роботи, ідентифікує її сильні та слабкі сторони, дає можливість поліпшити та вдосконалити освітній процес, що важливо для подальшого педагогічного зростання. Завдяки конкурсам ми маємо змогу розширити свою професійну мережу та знайти нові можливості для співпраці й обміну досвідом.

Кожен учасник фестивалю має свою унікальну педагогічну освіту та досвід роботи. Кожен має свої сильні сторони, що можуть бути використані для покращення освітнього процесу. Хотілося б ознайомитися з досвідом своїх колег, які впроваджують інші підходи до викладання та навчання, а також інноваційні методи. Це відкриє нові обрії та дасть можливість педагогічного зростання.

Взаємодія з іншими учасниками конкурсу допоможе обмінюватися досвідом та навчальними матеріалами. Я зможу побачити, як вони використовують інноваційні підходи у своїй роботі, і навпаки, можу поділитися своїм досвідом з використання дошки «Padlet». Цей обмін збагатить нас новими ідеями та практичними прийомами.

Тема моєї роботи: «Використання дошки «Padlet» на уроках географії». Із цим застосунком я працюю вже не перший рік і пересвідчилася у його ефективності. За допомогою дошки «Padlet» створюю інтерактивні матеріали, що залучають учнів до активного сприйняття інформації, використовуючи різні типи контенту, такі як тексти, зображення, відео, графіки, щоб доповнити уроки географії та зробити їх цікавими й зрозумілими. Padlet допомагає учням спільно працювати над проектами та завданнями; ми створюємо спільні дошки, на яких учні можуть додавати свої внески, коментувати та спілкуватися між собою. Це сприяє розвитку навичок співпраці, комунікації та взаємодопомоги учнів.

Зважаючи на воєнний стан, навчання у школах зазнало змін, а саме: відбувся перехід до дистанційної форми навчання. Використання дошки «Padlet» на уроках географії може стати особливо корисним і ефективним для такого навчання. Учителі можуть створювати інтерактивні завдання та завдання для самостійної роботи, що підвищують мотивацію учнів до навчання та покращують їхню здатність до самостійної роботи.

Також варто зазначити, що використання дошки «Padlet» на уроках географії сприяє ефективній співпраці та комунікації між учнями та вчителями в дистанційному форматі навчання. Учні можуть ділитися своїми знаннями та ідеями, створюючи спільну інформаційну базу, що стане основою для подальшого навчання та розвитку.

Як створити дошку на програмному забезпеченні «Padlet»:

1. Зареєструйтеся на сайті padlet.com. Ви можете зареєструватися безкоштовно або ввійти через свій обліковий запис у пошуковому сервісі «Google» або соцмережі «Facebook».

2. Натисніть на кнопку «Створити нову дошку».

3. Оберіть тип дошки, який ви бажаєте створити. Наприклад, «Картинка», «Текст»,

«Вебзапис», «Відео» тощо. Ви також можете обрати заготовку з численних шаблонів, що пропонуються на сайті.

4. Додайте зображення, відео, текст або будь-який інший матеріал, який ви бажаєте включити до своєї дошки.

5. Натисніть на поля «Заголовок» і «Опис» для введення заголовка та опису дошки відповідно.

6. Натисніть на кнопку «Поділитися», щоб отримати посилання на свою дошку або надіслати запрошення до спільного користування.

7. Щоб редагувати свою дошку, просто натисніть на неї, аби відкрити меню налаштувань.

Використання дошки «Padlet» на уроках може бути корисним для формування різних компетентностей учнів та підвищення ефективності навчання. Ось деякі **методичні рекомендації щодо використання дошки «Padlet» на уроках географії:**

1. Створіть дошку для збору інформації про певну географічну область або країну. Запропонуйте учням додавати до дошки фотографії, карти, відео та інші матеріали, що допоможуть зрозуміти особливості цієї області.

2. Використовуйте дошку для організації групової роботи. Запропонуйте учням працювати у групах, де кожен учень додає свої дослідження на певну тему, наприклад, про кліматичні зони або вивчення окремих країн.

3. Використовуйте дошку для проведення дискусій. Додайте на дошку питання або тему для дискусії, де учні можуть додавати свої ідеї та коментарі, щоб згуртувати учнів і спрямувати їхню увагу на певну тему.

4. Використовуйте дошку для створення мапи. Запропонуйте учням додавати маркери на мапу для відображення різних географічних об'єктів, таких як гори, річки, океани та інші.

5. Використовуйте дошку для створення списку корисних ресурсів. Додайте до дошки посилання на корисні ресурси, такі як сайти з географії або інтерактивні карти.

6. Використовуйте дошку для створення колективного презентаційного матеріалу. Запропонуйте учням додавати фотографії, ілюстрації та короткі описи про географічні об'єкти.

Використання дошки Padlet може сприяти формуванню різних **ключових компетентностей учнів**, зокрема:

1. Комунікативної: учні можуть спілкуватись між собою та з учителем, обмінюватись ідеями, коментарями, думками, ставити питання і отримувати на них відповіді.

2. Інформаційної: учні вчать шукати, аналізувати та оцінювати інформацію, яка є на дошці «Padlet», а також додавати свої матеріали.

3. Критичного мислення: учні можуть оцінювати, порівнювати та аналізувати інформацію на дошці «Padlet», вибирати найважливішу.

4. Креативності: учні можуть створювати свої матеріали та ідеї, використовуючи дошку «Padlet» як інструмент для творчого процесу.

5. Соціальної та громадянської компетентності: учні можуть взаємодіяти між собою та з іншими користувачами дошки «Padlet», розуміти і поважати різноманітні культурні та соціальні аспекти.

6. Цифрової компетентності: учні отримують досвід використання цифрових інструментів та технологій, вчителі можуть залучати їх до цифрового навчання.

Актуальність використання дошки «Padlet» на уроках в тому, що вона може стати потужним інструментом для підвищення ефективності

навчання та сприяти розвитку ключових компетентностей учнів.

Перспективи використання дошок у навчальному процесі відкриті та мають значний потенціал у багатьох галузях навчання та виховання. Особливо важливим є застосування дошок у сучасних умовах, коли пандемія COVID-19 та воєнний стан в Україні змінили усі аспекти навчання, і потрібні нові методи інтерактивного навчання.

Однією з перспектив використання дошок є їхній потенціал для розвитку критичного мислення та інтерактивності. Учні можуть долучитися до обговорення, ділитися своїми думками та ідеями зі своїми однокласниками та вчителем. Використання дошок дає змогу створювати колективні презентації, групові завдання, спільно складати таблиці та діаграми.

Другою перспективою використання дошок є можливість створення індивідуального навчального середовища для кожного учня. Вони можуть взаємодіяти з навчальним матеріалом в індивідуальному темпі, що дає змогу краще розуміти матеріал та забезпечує глибше засвоєння навчального матеріалу.

Третьою перспективою використання дошок є їхній потенціал розвитку навичок співпраці та комунікації між учнями та вчителем. Використовуючи дошки, учні можуть працювати разом над проектами та завданнями, ділитися своїми ідеями, знаннями та навчатися взаємодіяти один із одним.

Отже, можна стверджувати, що перспективи використання дошок у навчальному процесі дуже великі. Вони допомагають забезпечувати інтерактивне та індивідуальне навчання, розвивати навички співпраці.

Після участі у конкурсі педагогічних інновацій і проведення дослідження з використання дошки «Padlet» у мене з'явилися плани щодо подальшого використання цього інструменту та інших інноваційних підходів у моїй педагогічній практиці. Ось декілька ідей:

1. Інтеграція дошки «Padlet» у різні напрями. Так, як я працюю заступником директора з НВР, планую використовувати цей додаток не лише у викладанні географії, а й у інших видах діяльності. Цей інструмент може бути корисним у багатьох дисциплінах, де важливо залучити учнів та вчителів до активного сприйняття матеріалу та спільної роботи.

2. За допомогою дошки «Padlet» можна стимулювати спільну роботу та проектну діяльність учнів та вчителів. Вони зможуть спільно створювати проекти, досліджувати географічні питання та ділитися своїми відкриттями на цифровій дошці.

3. Розвиток критичного мислення та аналітичних навичок. Використання дошки «Padlet» дає змогу ставити перед учнями завдання, що спонукають до критичного мислення та аналізу.

4. Подальша самоосвіта та пошук нових інновацій: участь у конкурсах завжди спонукає до самоосвіти та дослідження в сфері педагогіки, заохочує знайомитися з іншими інноваційними підходами, вивчати нові цифрові інструменти.

Олена ПАВЛИШ, заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель географії гімназії № 111, м. Кривий Ріг

Залучення учнівської молоді до дослідно-експериментальної діяльності в умовах дистанційного навчання

Одним із основних принципів роботи закладу загальної середньої освіти є розкриття в процесі навчання дитячої обдарованості. Завжди переймалася питанням: як в умовах сільської масової школи виростити й підняти до істотних наукових висот обдаровану дитину? В нашому ліцеї створені відповідні умови для розвитку творчої обдарованості учнів. Робота спрямована на виконання комплексної районної програми «Обдарована молодь» та шкільної – «Творча обдарованість». Для виявлення, розвитку та підтримки обдарованої учнівської молоді, здібної до науково-дослідницької діяльності, підвищення престижу наукових знань та наукової творчості в ліцеї діє наукове товариство учнів «Джерело» як філія Дніпропетровського територіального відділення Малої академії наук України.

В умовах дистанційного навчання мотивація навчально-пізнавальної діяльності має залишатися стабільною. Тому важливо урізноманітнювати освітній процес, використовуючи різні навчальні технології та прийоми. Як вчитель орієнтуюся на використання тих, що розвивають такі якості учня, як пізнавальна активність, самостійність, уміння творчо виконувати завдання. Маю зазначити високу ефективність застосування дослідницьких прийомів і методів для формування в дітей відповідних знань, умінь, навичок і дослідницької позиції в сприйнятті й осмисленні світу.

Навчальна науково-дослідна робота здобувачів освіти старших і середніх класів передбачена діючими навчальними програмами. До таких дослідницьких робіт належать навчальні дослідницькі проекти.

Сучасна школа завдяки спільним зусиллям учених і педагогів-новаторів піднялася до розуміння необхідності науково-дослідної, експериментальної діяльності як елемента практичної діяльності педагога. «Якщо ви хочете, – писав Василь Сухомлинський, – щоб педагогічна праця давала вчителям радість, щоб повсякденне проведення уроків не перетворювалося на нудну, одноманітну повинність, виведіть кожного вчителя на щасливу стежку дослідника».

Навички дослідницької діяльності вчителі природничого циклу починають формувати в молодшому підлітковому віці, а то й з початкової школи. Саме в цьому віці найкраще вдається зацікавити дитину, залучити її до планових досліджень, а згодом і науково-дослідницької діяльності.

Такі навички в нашому закладі насамперед формуються на заняттях гуртка юних квітників «Лілея».

Діти обирають тему свого дослідження, виконуючи натуралістичні дослідження та творчі проекти.

В основах нового Стандарту освіти «Нова українська школа» окреслено результати

навчання учнів, зокрема: розуміння наукових основ техніки і технологій, їхнього значення для життя людини та соціально-економічного розвитку суспільства; отримання задоволення від інтелектуальної діяльності.

Широкому залученню ліцеїстів до наукової творчості, починаючи з початкової школи, сприяють і вчителі нашого закладу освіти.

Завдяки експериментам, які діти виконують на уроках хімії чи вдома (із певними вказівками вчителя), можна успішніше зацікавити учнів до активного навчання, пізнання та усвідомлення законів природи. Адже діяльнісний підхід дає змогу дитині якнайкраще розкрити свій потенціал.

Під час уроків хімії в умовах дистанційного навчання системно практикую різні види хімічних експериментів: демонстраційного, учнівського, практичних занять, розв'язування експериментальних задач, домашнього. Адже від експерименту розпочинається шлях до пізнання закону. Організація проблемного навчання сприяє активнішому і продуктивнішому засвоєнню знань про взаємозв'язки та закономірності природи.

Тому не можна примиритися з відсутністю в онлайн-уроках демонстраційних та практичних експериментальних робіт, без яких вивчення предметів природничого циклу фактично втрачає сенс. Як вчитель хімії та біології намагаюся забезпечити виконання державних програм в частині діяльного компонента та проведення навчальних дослідів навіть в умовах дистанційного навчання. Організувати дистанційні лабораторні роботи — цілком реальне завдання, адже домашній експеримент не становить проблеми за умови якісного інструктування та повного переліку необхідного обладнання, що заздалегідь підготував учитель. Інструкції можуть бути не лише текстовими, але й супроводжуватися вчительським відео та посиланнями на подібні досліді.

Відтак кожній дитині або групі учнів залишається здійснити експеримент з іншими кількісними показниками та зробити відповідні розрахунки і теоретичні обґрунтування. Підтвердженням самостійного виконання лабораторної роботи може бути відео- чи фотозвіт, які діти завантажують як своє домашнє завдання в папку на Google Диску.

Альтернативою виконанню лабораторних робіт, які неможливо чи небезпечно провадити вдома, можуть стати відеодосліді, відзняті у звичних лабораторних умовах.

Загалом ідея відеолабораторних робіт не є новою. На ютуб-каналі «Електронні книги "РАНОК"» ще понад п'ять років тому розміщено додатки до підручників з відеонаочностями та експериментами українською мовою. Не бракує відеодослідів і на інших спеціалізованих українських та іноземних каналах.

До прикладу – «Зміна забарвлення індикаторів у різних середовищах», «Дослід з виготовлення водних розчинів» (7 клас) та чимало інших, що підвищують ефективність освітнього процесу.

Кожен вчитель сьогодні може відзняти дослід за власною методикою, що буде найоптимальнішою для рівня учнів в його класах.

Уже вкотре реалії 2022 року змусили нас виходити із зони комфорту та змінювати умови життя. Не вперше проводити заняття через програми для дистанційного доступу. Щоб підвищити ефективність навчання вчимо вихованців самостійно створювати проекти.

Маю досвід підготовки та участі вихованців у III етапі Всеукраїнської олімпіади з екології. Завдання практичного туру олімпіади передбачали підготовку та захист проекту учасником. При цьому слід пам'ятати про лабораторні, польові чи теоретичні дослідження, а не лише огляд літературних джерел чи інформації з інтернету. Обрана тема має бути актуальною та обґрунтовувати доцільність роботи з огляду на суспільну практичну діяльність.

Навички дослідно-експериментальної роботи у вихованців розвиваю і у позакласній роботі. В умовах дистанційного навчання ефективні комунікації забезпечують відеоконференції «Google Meet» або «Zoom», чати, блог вчителя і керівника гуртка «Юні квітників», електронна пошта.

У березні 2020 року через пандемію коронавірусу, а з лютого 2022 року через війну з росією всі ми перейшли у дистанційний формат навчання.

Онлайн-навчання вихованців гуртка, як і уроки, проводили з використанням додатка «Google Meet», під час яких учасники при супроводі керівника гуртка вирішували завдання, спрямовані на розвиток практичних навичок, матеріали ж розміщені на блозі давали змогу при потребі звертатися для повторного опрацювання.

Усі інструменти комунікацій в умовах дистанційного навчання були прив'язані до блогу керівника гуртка на сайті закладу освіти (<https://zosh-chumack.dnepredu.com/>) за посиланням: <https://inv2820.blogspot.com/>.

Сучасному суспільству з його швидкими змінами потрібні освічені, моральні, зацікавлені люди, які можуть самостійно ухвалювати рішення в ситуації вибору, здатні до співпраці, які вирізняються мобільністю, динамізмом, конструктивністю, готові до міжкультурної взаємодії, мають відчуття

Далі – на стор. 10

Залучення учнівської молоді до дослідно-експериментальної діяльності в умовах дистанційного навчання

Закінчення. Початок на стор. 9

відповідальності за долю країни, за її соціально-економічне процвітання, здатні оперативно сприймати й творчо працювати з інформацією, що постійно оновлюється. Відповідати цим високим вимогам сьогодні може людина, що опанувала навичками наукового мислення.

Найефективніше розвиток навичок науково-дослідницької діяльності підлітків відбувається у позашкільних закладах освіти, а саме – в гуртках, секціях обласної Природничої школи, спеціалізованому позашкільному закладі Малої академії наук, забезпечуючи надійну партнерську взаємодію інститутів соціалізації навчального закладу.

Вихованці гуртка «Юні квітникарі» мають змогу реалізувати себе як творчу особистість з перших днів відвідування занять, долучаючись до участі в конкурсах юних натуралістів, еколого-природничих конкурсів та акцій.

Ліцеїсти-старшокласники мають змогу навчатися в обласній Природничій школі учнівської молоді та Дніпропетровському відділенні

МАН України, що передбачає виконання контрольних робіт по секціях. Це допомагає удосконалити свої знання з природничих наук і якісно підготуватися до зовнішнього незалежного оцінювання та вступу до закладів вищої освіти. Щорічно до восьми старшокласників навчаються в обласній Природничій школі, 2-3 – в МАН, чимало учнів працює в НТУ «Джерело» та долучаються епізодично до онлайн-заходів природничого спрямування ДВ МАН України. До прикладу: еколого-біологічний квест, заходи «Цікава фауна», інтенсив-практикуми з ембріології, акваріумістики, ландшафтного дизайну та зеленої архітектури, заходи в рамках науково-освітнього проєкту для обдарованої учнівської молоді «Один день з професором».

Про ефективність науково-дослідницької роботи з вихованцями свідчать результати участі у всеукраїнських та обласних конкурсах: щороку маємо переможців конкурсів, екологічних акцій. Пишаємося випускниками, науково-дослідницька робота яких зі шкільного захоплення стала метою дорослого життя.

Таким чином, дослідницька діяльність є однією з ефективних форм процесу пізнання і участь здобувачів освіти у будь-якій експериментальній роботі дуже корисна. Вона розвиває творчі здібності дитини, виховує впевненість у своїх можливостях, прагнення до творчої роботи й навчання надалі. Та найголовніше, відбувається розвиток і формування життєво необхідних навичок, уміння грамотно застосовувати знання в трудовій діяльності, спілкуванні з природою та в побуті. Робота з цифровими інструментами і сервісами дає змогу розвивати ІКТ-компетенції учнів і педагогів. Добре розумію, що лише завдяки спільній діяльності вчителя, науковців, учня та батьків будуть вирішені основні педагогічні завдання, забезпечено особистісне зростання вихованців, фахове зростання вчителя і професійне визначення випускників.

Наталія ІГНАТЧЕНКО,
вчитель хімії та біології, керівник гуртка юних натуралістів Чумаківського ліцею Томаківської селищної ради

Ця конкурсна науково-дослідна робота брала участь у Фестивалі педагогічних інновацій освітян Дніпропетровщини «EDU_FEST Dnipro – 2023» і посіла I місце у номінації «Експериментальна та науково-дослідна робота у викладанні природничих дисциплін в умовах дистанційного навчання».

Пошуково-дослідницька діяльність учнів у процесі вивчення біології як умова формування їхнього творчого потенціалу

В умовах сьогодення акценти в діяльності педагога поступово змінюються з позиції функціонального виконавця на актуалізацію творчих аспектів педагогічної праці, організацію системного аналізу як своєї, так і дослідницької діяльності учнів. Доречно вважати дослідницьку діяльність сучасною освітньою технологією, бо саме дослідницький підхід у навчанні робить учнів активними учасниками освітнього процесу, а не пасивними споживачами готової інформації. Ми розуміємо дослідницьку діяльність не лише у конкретно-організаційних рамках роботи над визначеною проблемою та написання учнями дослідницької роботи, а ширше, дотримуючись теорії, що навчання є по суті спільним дослідженням, що провадять учитель і учень.

Вивчивши літературні джерела з організації науково-дослідної роботи у школі, ми вирішили долучити до дослідження членів гуртка 8-го класу. Спільно сформулювали тему дослідження «Вплив дистанційної форми навчання на гостроту зору». Ця тема учням цікава, оскільки саме в курсі біології 8-го класу розглядаються питання анатомії та фізіології людини в контексті вивчення сенсорних систем. У рамках дослідження восьмикласники розробили анонімну онлайн-анкету, що містила 8 ключових запитань:

1. Вік.
2. Стать.
3. Чи маєте ви якісь порушення зору?

4. Чи змінився ваш зір за останні 1,5 року дистанційного формату навчання?
5. Яку форму порушень зору ви маєте?
6. Чи має хтось із членів вашої родини порушення зору?
7. Які методи профілактики зору ви використовуєте у повсякденному житті?
8. Чи був тривалий терапевтичний ефект при використанні обраного методу лікування? (учні з порушеннями зору).

В анкетуванні взяв участь 91 учень різного віку. В результаті проведених досліджень встановлено, що формат дистанційного навчання призвів до негативних наслідків – порушень зору у майже 38,0 % учнів 5-8-х класів. За видами порушень перше місце посідає короткозорість (міопія) – 47,06 %, решта – прояви астигматизму, далекозорості та спазму акомодатії. Велику роль у розвитку деяких порушень зору відіграла спадкова схильність. Майже 83,0 % склав показник наявності порушень зору у членів родини опитаних. Варто зазначити, що фактори довкілля (дистанційний формат навчання) можуть посилити погіршення зору, що викликано генетичною спадковістю.

Питання 4. Чи змінився ваш зір за останні 1,5 року дистанційного формату навчання?

Зважаючи на те, що показник проблем із зором у респондентів є суттєвим і має тенденцію до погіршення, ми розробили рекомендації щодо профілактичних заходів. Це: прогулянки на свіжому повітрі (не менше, ніж три години на день); повноцінний нічний сон, уникання стресів; правильне харчування; гімнастика та гігієна очей; дотримання санітарного регламенту під час проведення дистанційних уроків; відвідування офтальмолога двічі на рік.

Результати роботи гуртка презентувала учениця 8 класу Ксенія Чинник у доповіді на XIII обласному конкурсі учнівської молоді «Колія» (м. Кривий Ріг, 2023). У секції «Нейрон» робота посіла почесне II місце.

Робота гуртка і надалі спрямовуватиметься на дослідження цікавих об'єктів, фактів. Дослідницька діяльність – один з універсальних способів пізнання дійсності, що сприяє розвитку особистості в сучасному динамічно-змінюваному світі – дає учням у процесі навчання біології широкі можливості спробувати себе у науковому пошуку, побачити результативність власного дослідження, відчути радість від успіху.

Карина ВІНОГРАДОВА,
вчитель біології,
Ірина КУЛАКОВА,
вчитель хімії
СЗШ № 6, м. Дніпро

Використання елементів STEAM-освіти на уроках технологічного напрямку

Стрімкі зміни сучасного суспільства зумовлюють упровадження новітніх технологій в усі сфери людського життя. Вражаючими є досягнення в галузі комп'ютерних технологій, ІТ, робототехніки. Крім того, стає зрозумілим, що після Перемоги очікується велике державне замовлення на широкий спектр технічних фахівців, здатних до креативного мислення, готових вирішувати складні проблеми та завдання, ухвалювати нестандартні, революційні рішення.

STEAM-освіта символізує початок нової епохи: перехід від застарілої предметної системи до інтегрованого навчання.

Використання STEAM-підходів на уроках технологічного напрямку дає змогу учням розвивати творчість, критичне та проблемне мислення. Вони вчаться шукати рішення для різних завдань, працювати в команді та використовувати різні навички, компетенції і знання для досягнення спільної мети. Ці підходи поглиблюють їхні знання та допомагають застосовувати їх на практиці.

STEAM-освіта завжди інтегрована і поєднана з різними науками, тож передбачає взаємозв'язок не лише між дисциплінами, а й між вчителями технологічного напрямку та вчителями інших предметів, що сприяє інтеграції STEAM-освіти в різноманітні галузі шкільного життя.

Для ефективного впровадження STEAM-освіти вчителі мають звернути увагу на те, що використання елементів STEAM має бути вмотивованим і дозованим відповідно до теми та мети уроку. Для цього існує велика кількість методик і підходів. Розкрити їхню суть спробую на конкретних прикладах їхнього використання.

Однією з умов ефективного навчання є підвищення зацікавленості до техніки та технологій. Наприклад, завдяки проведенню експериментів, створенню цікавих і змістовних завдань, використанню різних технологій та інструментів. Починаючи з п'ятого класу, на уроках практикують постійні дослідження та експерименти з повсякденними предметами та явищами, на які діти навіть не звертали увагу раніше. П'ятикласники проводять досліди з паперовими літачками, змагаючись, чий виріб довше пробуде в повітрі чи пролетить більшу відстань. Початкові наукові пояснення вони отримують, проводячи досліди з простими механізмами, як-то: похила площина, важіль, гвинт, коловорот. В умовах дистанційного навчання, коли дітям допомагають провести експеримент дорослі, – це допомагає членам родини порозумітися та об'єднати їх для спільної справи.

Досить часто на уроках використовують елементи проблемного навчання, ставлять запитання щодо предметів, які оточують учнів, відшукавши в них «дивні» властивості. Старшокласники із задоволенням долучаються до пошуку відповідей на запитання, пов'язані з доквіллям: чому залізобетонний стовп прогинається, а не ламається; чому металевий човен плаває на воді, а шматок металу тоне; чому дверну ручку закріплюють якомога далі від завіс, а не у центрі дверей? Пошук відповідей на подібні запитання дає потужний поштовх і запускає процес мислення.

Крім того, вивчаючи, наприклад, біоніку, намагаючись окремі уроки, за допомогою, проводити на природі. В реальному житті дітям завжди цікавіше та зрозуміліше спостерігати за елементами природи, що втілюються людиною

в техніці. Це – і баня храму, і крило птаха, і зачепи реп'яха, і листя різних порід дерев. Перебуваючи серед природного розмаїття, діти із задоволенням проводять паралелі між природою і технікою та самі пробують знаходити застосування природним елементам. У своїй роботі намагаючись завжди «підвести» учнів до теми уроку, щоб вони самостійно її сформулювали.

Демонструючи дітям виставку робіт, намагаючись зацікавити їх як готовим виробом, так і процесом виготовлення та інструментами, пристроями і засобами, що використовуються для цього. Особливо часто роблю це під час зйомок персональних відеоуроків. Спочатку дітям пропоную для ознайомлення цікавий об'єкт, виготовлений у шкільній майстерні, потім знайомлю з матеріалами (як з використаними, так і з альтернативними), інструментами, технологією обробки. В умовах дистанційного навчання, окрім того, що оригінальними виробами зацікавлюю дітей до співпраці, намагаючись максимально чітко підібрати об'єкти для виготовлення, що реально та безпечно виготовити вдома.

Для вирішення технічних завдань учням часто доводиться використовувати різноманітні математичні знання. Створюючи певний продукт, завжди необхідні розрахунки площі, об'єму, довжини і т.п. Під час програмування робототехніки необхідні міцні знання інформатики. Працюючи над такими завданнями, діти із задоволенням сприймають складний математичний матеріал, підбирають формули, шукають шляхи вирішення проблеми. Вони бачать реальне застосування їхніх знань, а не лише вирішення задачі задля її вирішення. Таким чином, вмотивувавши застосування математичних знань на практиці, ми зацікавлюємо дітей вивчати таку складну науку.

Намагаючись завжди спонукати дітей до створення технологічної карти виготовлення виробу, складаючи таким чином план роботи над проектом і підбираючи завчасно матеріали та інструменти. Адже обробка однієї й тієї самої деталі можлива за допомогою різних інструментів і пристроїв. Можлива також заміна матеріалів. Намагаючись завжди досягти того, щоб учні підібрали оптимальний варіант використання та співвідношення матеріалів й інструментів. Таким чином загострюю їхню увагу на тому, щоб вони завжди дивилися на крок уперед і, до того ж, були готовими до зміни плану чи його корегування під час роботи. Цим виховую гнучкість думки, уникання прямолінійності мислення. Інколи, навіть умисно дозволяю зробити невелику помилку, щоб дитина зрозуміла, до чого може призвести хибність думки та як знайти шляхи, щоб уникнути неправильно вибраного напрямку роботи. Таким чином, вони можуть аналізувати етапи технологічного процесу та визначати, які кроки необхідні для досягнення успішного результату.

STEAM-навчання передбачає як інтеграцію трудового навчання з іншими предметами шкільного компоненту, так і крос-дисциплінарні завдання. Часто використовую у своїй практиці подібні прийоми. Особливо з обдарованими учнями, в яких є внутрішня мотивація до навчання. Переважна більшість виробів, що виготовляються в нашій майстерні – оригінальні, виконані на основі копії роботи, особливо на етапі розробки та конструювання. Виготовляються вони за принципом «потрібності» соціуму. На початковому етапі учні проводять дослідження щодо запиту суспільства на подібний товар. Обов'язковими є маркетингові розрахунки та створення власної реклами або бренду.

У кожного учня є свої пріоритети в науках. При створенні виробів намагаючись врахувати ці нахили і спонукати учнів до ще глибшого вивчення улюбленого предмета шляхом поєднання виготовлення виробу та пошуку інформації, пов'язаної з ним. Наприклад, ті, хто полюбляє історію – із задоволенням розробляли та реалізовували такі проекти, як «Міст Леонардо да Вінчі», «Фонтан Герона»; винахідництво чи фізику – «Пристрій для перегляду голограм»; майбутні архітектори вже в школі прораховували та створювали модель аркової конструкції.

Тим, хто хотів здивувати друзів нереальними виробами, дісталися креативні проекти «Левітаційна підставка» та «Магнітний світильник».

Юні механіки працювали над втіленням проекту «Цукерниця» та «Модель двигуна внутрішнього згоряння», а ті, хто із задоволенням створює затишок у кімнаті – використали всі свої знання, втілюючи проект «Нічний світильник» та «Свічник для храму».

А от юні радіофізики створили розумний брелок, що відгукується на свист.

Є у нас і заняття для любителів мистецтва. Вони створили стереокартини, аплікації, предмети декору та домашнього вжитку як у традиційних, так і в сучасних авангардних стилях.

Таким чином, можу констатувати, що використання STEAM-підходів спрямовано на розвиток навичок, що можуть застосовуватися в різних сферах діяльності. Учні вже зараз створюють нові продукти та знаходять інноваційні рішення, що впливають на проблеми сучасного світу.

Знайомлячи учнів із технологіями STEAM-освіти, закладаємо основи розвитку кар'єри. Адже навички, набуті на уроках, дають змогу не лише ознайомитися з передовими досягненнями техніки, створювати портфоліо, презентації, обстоювати свою думку, аналізувати та вміти презентувати своє бачення, а й робити власний свідомий вибір і визначати своє ставлення до тієї чи іншої події. У тому числі й вибір професії на основі знань, інтересів і здібностей.

Олександр ТЕСЛЮК, учитель креслення, трудового та професійного навчання (трудове навчання, тракторна справа, креслення) Маломихайлівського ліцею ім. І.Г. Скакуна Синельниківського району

STEM-освіта старшокласників: проєктуємо під ключ

Фестиваль педагогічних інновацій освіти Дніпропетровщини «EDU_FEST Dnipro – 2023»... Завжди слідкую за цим масштабним заходом Дніпровської академії неперервної освіти. Щороку тематика номінацій адаптується під виклики сучасної освіти, деталізуються рекомендації щодо написання робіт, організуються підсумкові методичні студії.

Чому я беру участь у фестивалі особисто та рекомендую іншим?

Якщо у вас є сучасні та актуальні авторські розробки, то ви завжди на хвилі впровадження інноваційних методик і технологій. А якщо у вас є бажання поширювати свій педагогічний досвід і належати до сучасної, креативної, небайдужої професійної педагогічної спільноти нашого регіону, тоді цей фестиваль – точно для вас!

Де шукати ідеї для методичних розробок?

Імпульсом можуть стати будь-які предмети та явища, факти, картини, рядки з біографії... Ніщо не існує у вакуумі. Ми живемо в епоху, коли традиційні бар'єри між шкільними предметами зникають і на перший план виходять мультидисциплінарний підхід, цифровізація та технологізація процесу навчання.

Саме таке бачення є одним із пріоритетів модернізації освіти, що окреслені Концепцією розвитку природничо-математичної (STEM) освіти в Україні.

Найчастіше у формальній освіті використовують STEM-проєкти.

Метою моєї статті є методичне обґрунтування особливостей проєктної діяльності старшокласників(-иць) під час викладання біології на прикладі реалізації STEM-проєкту «Природні символи на емблемах ЗСУ».

Методична розробка розрахована на STEM-педагогів(-иць), які викладають біологію, медіапедагогів(-иць), які усвідомлюють, що STEM-освіта забезпечує міжгалузеву інтеграцію предметів освітньої програми 11 класу і робить свій внесок не лише у формування ключових компетентностей здобувачів, а й формує STEM-компетентності та медіаграмотність.

Типологія STEM-проєкту «Природні символи на емблемах ЗСУ»:

- за кількістю учасників – колективний;
- за терміном виконання – короткостроковий;
- за ступенем інтеграції – інтегрований;
- за видом діяльності – дослідницький;
- за масштабом – локальний.

Проєкт «Природні символи на емблемах ЗСУ» дає змогу максимально інтегрувати навчальні предмети освітньої програми 11 класу (біологія, фізика, математика, інформатика, українська мова, українська література, зарубіжна література, мистецтво, історія України, географія, захист України). ґрунтується на застосуванні компетентнісного, діяльнісного та системного підходів до організації навчання з використанням технологій дистанційного навчання через Google Classroom.

Форма представлення результатів STEM-проєкту: освітня лабораторія одинадцятикласників, відеоконференція у сервісі відеотелефонного зв'язку «Google Meet».

Зміст STEM-проєкту відповідає цілям навчальної програми біології, які закладені у Державному стандарті повної загальної середньої освіти, а також сприяє формуванню ключових компетентностей учнів 11 класу.

Водночас, формуються STEM-компетентності здобувачів(-ок) освіти:

- когнітивна (пізнавальна та творча активності учнів);

- рефлексивно-аналітична, що розвиває готовність до аналізу своєї діяльності й оцінювання досягнених результатів, здатність здійснювати добір найефективніших технологій;

- операційно-діяльнісна, як здатність до добору засобів, способів і технологій проєкування для вирішення практичних завдань;

- ціннісно-мотиваційна, як здатність до стійкої внутрішньої мотивації, цілеспрямованої активності, творчого саморозвитку.

Опис STEM-проєкту

I. Підготовча робота (створення мотиваційного поля)

Повідомлення учителя

Осінь 2022 року... Дякуючи ЗСУ в місті на Самарі відносно спокійно... На вулицях міста бачимо бійців військових формувань, що дислокуються на Новомосковщині... З рекламних щитів споглядають наші Герої: втомлені, але нескорені... І раптом помічаємо, що на нарукавних знаках підрозділів Збройних Сил України – найрізноманітніші символи. Серед них є історичні, міфічні, релігійні та анімалістичні сюжети. Анімалістика (зображення тварин), до речі, дуже поширена.

Завданням STEM-проєкту був аналіз зображень на нарукавних знаках ЗСУ, дослідження анімалістики, пошук відповідей на питання, що змінюють світогляд:

- Чи може людське суспільство жити за законами вовчої зграї?

- У чому секрет невразливості морського коника?

- Чому бобрів називають інженерами природи?

Після створення мотиваційного поля розпочалося багатоаспектне дослідження, тому учнівство було об'єднано в шість експертних груп.

II. Робота експертних робочих груп у веб-сервісі «Google Classroom»

Група «Геральдики» досліджувала геральдику як знакову систему, анімалістику нарукавних знаків та етологічну структуру відповідних популяцій диких тварин. Продуктом їхньої діяльності став відеоролик, який можна переглянути за посиланням <https://youtu.be/ji-HeEEvKU>.

Група «Символісти» декодувала мову символів нарукавних емблем збройних формувань сухопутних військ. Продуктом їхньої діяльності стала інфографіка в ресурсі «Canva».

Група «Інженери-будівельники» досліджувала особливості популяції бобра європейського, який є символом інженерних військ. Шукала інженерні рішення, запозичені від хатки бобра. Проводила аналогію з українською хатою, що є традиційним житлом українських селян і самобутнім явищем в історії архітектури.

Продуктом діяльності стала модель хатки цих унікальних тварин, відео можна переглянути за посиланням <https://youtu.be/KFsXH56RYA8>.

Група «Біомеханіки» досліджувала чудернацького і, на перший погляд, незграбного, з унікальними морфологічними та етологічними адаптаціями, майже невразливого... морського коника, який є символом 73-го морського центру спеціального призначення Сил спеціальних операцій.

Команда в ресурсі «Canva» створила акваріум ідей «Адаптації морського коника», де особливу увагу привернула квадратована будова

хвоста. Далі розпочався пошук відповіді на запитання: «Який стосунок має його хвіст до сучасних роботизованих проєктів?»

Здобувачі освіти здійснили синхронний переклад фрагмента документальної стрічки телеканалу Discovery «Морські коники. Дивовижний світ тварин». Старшокласники дізналися, що пластинчастий хвіст морського коника надихнув американських вчених на створення нового покоління роботизованих рук для використання в хірургії та рятувальних операціях.

Група «Зоопсихологи» досліджувала особливості популяції вовка сірого – символу Командування сил спеціальних операцій ЗСУ.

Пошук в мережі «Інтернет» схеми ієрархії вовчої зграї не дав результатів, тому одинадцятикласники презентували своє бачення етологічної (етологія – наука про поведінку тварин) структури популяції за допомогою інфографіки цифрового ресурсу «Genialy». Аналіз з мережі «Інтернет» фото вовчої зграї (https://ukr.media/static/ba/aimg/2/9/8/298402_1.jpg), на якому чітко відтворена існуюча в ній ієрархія, довів, що поведінка багатьох тварин у співтовариствах не лише розумна, але й високогуманна. Мали можливість проаналізувати вислів канадського письменника, художника-анімаліста Ернеста Сетона-Томпсона: «У світі тварин все чистіше, чесніше і справедливіше. Там немає зради, підкупу. Там, якщо борються – не зраджують, якщо кохають – назавжди. Було б добре, якби й у світі людей було так само».

Група «Митці» створила мотиватори на підтримку ЗСУ та розмістила їх на дошці «Padlet» в галереї «Мистецтво проти війни в Україні», виявивши таким чином свою реакцію на сучасні події, адже малюнок – це емоційно-ціннісне відтворення та проживання дійсності.

III. Аудиторна робота (відеоконференція в сервісі «Google Meet») – презентація та обговорення дослідницьких завдань, аналіз результатів роботи груп.

IV. Підсумок / рефлексія за результатами проведення STEM-проєкту

Висновки

Завдяки втіленню інтегрованого STEM-проєкту «Природні символи в емблемах ЗСУ» були отримані очікувані позитивні результати.

Результат першого рівня: створено чимало цифрових і матеріальних продуктів (відеоролик, інфографіка та асоціативний куш в ресурсі «Canva», схема в сервісі «Genialy», дошка «Padlet», модель хатки бобра європейського).

Результат другого рівня: зосереджено увагу на ідеї, що природа є невичерпним джерелом інженерних ідей.

Результат третього рівня: в учнів формується науковий світогляд шляхом засвоєння системи інтегрованих знань.

А головне – емоційно-ціннісне сприйняття природи та усвідомлення здобувачами і здобувачками освіти своєї національної ідентичності.

Олена ІГНАТЕНКО,
заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель біології та хімії гімназії № 2, м. Новомосковськ

EDU_FEST Dnipro-2023: «Кращі практики впровадження STEM-освіти: уроки, проєкти, фестивалі»

В умовах глобалізації, швидкого розвитку та проникнення у повсякдення новітніх технологій (штучного інтелекту, роботизації, зеленої енергетики тощо) в Україні існує потреба у фахівцях, здатних до комплексної науково-інженерної діяльності. Сприяти розвитку необхідних компетентностей можливо шляхом впровадження STEM у закладах освіти різних типів та рівнів.

STEM допомагає практично втілити ідеї Нової української школи та дає змогу сьогоднішнім дітям вже завтра стати новаторами, цілеспрямованими, творчими і надійними учасниками великої української команди відбудови. Технології STEM навчають жити в реальному світі, реагувати на зміни, критично мислити, творчо розв'язувати складні задачі. Розвиток STEM-освіти є серед пріоритетів і здійснюється через усі форми здобуття освіти в Україні.

Основними формами впровадження STEM-освіти є: інтегровані уроки, фестивалі, конкурси, змагання, хакатони, екскурсії, практикуми тощо.

Незважаючи на складні умови, в яких перебуває наша країна, інноваційна та дослідно-експериментальна діяльність на Дніпропетровщині триває, а її результатом є нове педагогічне мислення, нові педагогічні ідеї, сучасні форми та моделі організації освітнього процесу.

В умовах воєнного стану кожен STEM-педагог боронить освітній фронт України, працює і над професійним удосконаленням, адже наша зброя – це знання.

Свої кращі напрацювання STEM-педагоги області представили на Фестивалі педагогічних інновацій «EDU_FEST Dnipro – 2023» у номінації «Кращі практики впровадження STEM-освіти: уроки, проєкти, фестивалі». Із загального числа 46 робіт 20 визначено переможними, із них I місце посіли 3 роботи, II – 8 робіт, III – 9.

Учасники представили свої здобутки, оригінальні ідеї щодо впровадження STEM-освіти на уроках математики, фізики, хімії та біології, інформатики, іноземної та української мов, а також у початковій школі та в поза-класній роботі.

Особливе значення у виконанні завдань STEM-освіти має проєктна діяльність. Виконання STEM-проєктів передбачає інтегровану дослідницьку, творчу роботу учнів, спрямовану на опанування методами наукового пізнання та їхнє практичне використання; пошук оригінальних способів вирішення проблем, критичну оцінку одержаних результатів.

Автори конкурсних робіт обґрунтували роль інтеграційного підходу у формуванні ключових і STEM-компетентностей здобувачів освіти, та значення проєктної діяльності для підготовки здобувачів загальної середньої освіти до свідомого вибору майбутньої професії.

Уваги заслуговує творча робота (ред.: сторінка 12 цього номера газети) *Олени Сергіївни*

Ігнатенко, заступника директора з навчально-виховної роботи, вчителя біології та хімії гімназії № 2 міста Новомосковська на тему: «STEM-освіта старшокласників: проєктуюмо під ключ», у якій авторка акцентує увагу на тому, що ця форма освіти сприяє міжгалузевій інтеграції предметів і робить свій внесок у формування STEM-компетентностей та медіаграмотності. У представленому досвіді Олена Ігнатенко висвітлює особливості проєктної діяльності старшокласників на уроках біології, демонструє застосування міжгалузевої інтеграції на прикладі STEM-проєкту «Природні символи на емблемах ЗСУ».

Оксана БУТУРЛІНА, завідувач кафедри управління інформаційно-освітніми проєктами Академії;
Ольга ПИЛИПЕНКО, завідувач НМЛ інформаційних технологій та STEM-освіти Академії;
Ольга ЗАПОРОЖЕЦЬ, методист НМЛ інформаційних технологій та STEM-освіти Академії

«Цифрові технології у дослідницькій та проєктній діяльності педагога»

У цій непростій для учасників номінації представлено 31 роботу. Складність теми в тому, що необхідно поєднати два процеси – використання цифрових технологій та організацію дослідницької і проєктної діяльності в освітній практиці. А унікальність – в тім, що серед робіт представлені родинки педагогів-дослідників, які експериментують самі й спонукають до цього своїх учнів. Серед тематики робіт можна виокремити: • питання про користь штучного інтелекту та якість використання нейромереж для створення навчального контенту, • впровадження авторських розробок відеоконтенту, • яку користь дає гейміфікація навчання та ін. Назву декілька робіт, що відтворюють динаміку освітнього процесу, відповідно до теми номінації:

– Використання відеоредакторів і графічних редакторів у позаурочній діяльності вчителя біології, як один зі шляхів формування мотиваційного простору для розвитку само-ефективної особистості учня;

– Використання вебквестів для діджиталізації та ефективного осучаснення освітнього процесу;

– Використання кейс-технологій для впровадження проєкту з програмування: додаток «Average Calculator» крамниці застосунків «Google Play» на об'єктно-орієнтованій мові програмування «C#».

А про досвід роботи однієї з переможців Фестивалю «EDU_FEST Dnipro – 2022» у номінації «Цифрові технології у дослідницькій

та проєктній діяльності педагога» – **Світлани Анатоліївни Левченко**, вчителя української мови та літератури філії Радіонівської гімназії Лозуватського ліцею ім. Т.Г. Шевченка щодо застосування штучного інтелекту в навчанні української мови та літератури йдеться на сторінці 7 цього випуску газети «Джерело».

Ірина КОЛЯДА, доцент кафедри управління інформаційно-освітніми проєктами Академії

ЗАСНОВНИК ГАЗЕТИ «ДЖЕРЕЛО» – ПЕРВИННА ПРОФСПІЛКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ «ДНІПРОВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ» ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

Редакційна колегія:

В.М. ВАСИЛИНЕНКО, М.Г. ВАТКОВСЬКА, Ю.М. МОГИЛА,
О.В. ПОЛТОРАЦЬКИЙ, М.І. РОМАНЕНКО,
В.Г. СЕРЕДНЯ, В.В. СИЧЕНКО, Л.О. ШАПРАН

Редактор, фотокор, дизайн і верстка Н.О. АНТОНЕНКО

САЙТ ОБЛАСНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАЗЕТИ
«ДЖЕРЕЛО»:

gdjerele.jimdofree.com

Свідоцтво про реєстрацію
ДП № 2244-982ПР від 24.01.2019.
Формат А3.

Адреса редакції:
49006, Дніпро, вул. Володимира
Антоновича, 70, Дніпровська
академія неперервної освіти.
Тел. 0952303947, 732-48-48.

E-mail: GDjerele@ukr.net